

Ieteikumi dalībniekiem rakstisko pozīciju sagatavošanā

1. Vispirms jāuzsver, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas procesa izspēlē tiks vērtēts personas iespējamais Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas¹ (turpmāk – Konvencija) tiesību pārkāpums. Sagatavojot pozīciju, dalībniekiem ir jāprot identificēt, kādas personas tiesības ir ierobežotas un kādas Konvencijas normas konkrētajā gadījumā, iespējams, ir pārkāptas.
2. Sagatavojot pozīcijas, pusēm nav jāizmanto Eiropas Cilvēktiesību tiesas mājaslapā norādītā sūdzības pieteikuma veidlapa, tā vietā ir jāgatavo loģiski strukturēta pušu argumentu analīze, noslēgumā norādot konkrētu prasījumu par Konvencijas normu pārkāpumu.
3. Lai loģiski strukturētu pušu pozīcijas, dalībnieki ir aicināti ievērot Eiropas Cilvēktiesību tiesas ievēroto cilvēktiesību ierobežošanas shēmu, kas atšķiras no Satversmes tiesas piemērotās. Lai vērtētu, vai personas tiesību ierobežojums atbilst Konvencijai, pozīcijās ir secīgi jāatbild uz šādiem jautājumiem:
 - vai ierobežojums ir noteikts ar likumu?;
 - vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis?;
 - vai ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā?

Lai atbildētu, vai ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, parasti ir jāatbild uz diviem jautājumiem:

- vai pastāv neatliekama sabiedrības vajadzība?;
- vai ierobežojums ir piemērots, nepieciešams un atbilstošs šīs neatliekamās sabiedrības vajadzības īstenošanai (samērīguma kritērijs).²

Lai izprastu minēto kritēriju saturu, aicinātu iepazīties ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem³. Joprojām vērtīgs avots iesācējiem ir 2004.gadā izdotā “Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem”, kur konspektīvā un vienkāršā valodā ir skaidrota gan cilvēktiesību piemērošanas shēma, gan arī Konvencijā noteikto tiesību saturs.

Piemērs: Lietā Lavents pret Latviju pieteicējs sūdzējās, ka liedzot tikties ar ģimenes locekļiem cietumā, tika ierobežotas viņa Konvencijas 8.pantā noteiktās tiesības uz ģimenes dzīvi.

Spriedumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja:

- 1) konkrētajā situācijā ir ierobežotas personas Konvencijas 8.pantā noteiktās tiesības uz ģimenes dzīvi;
- 2) lai gan pastāvēja šaubas par likuma atbilstību likuma kvalitātes standartiem, tiesa nolēma vērtēt ierobežojumu tālāk, pieņemot, ka ierobežojums bija noteikts likumā;
- 3) tiesa norādīja, ka uzliktos ierobežojumus apcietinātā satikšanās iespējām ar ģimeni var attaisnot daudzi iemesli - slepenas vienošanās vai aizbēgšanas varbūtība,

¹ Konvencija pieejama: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LAV.pdf.

² Feldhūne G., Kučs A., Skujeniece V. Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem .. Rīga: LU Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūts, 2004, 13.-14.lpp.

³ Spriedumi pret Latviju pieejami <https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spridumi-un-lemumi>.

liecinieku aizsardzība, nepieciešamība nodrošināt izmeklēšanas norisi;

4) vērtējot ierobežojuma neatliekamu sociālo nepieciešamību, tiesa norādīja, ka valsts kompetentajām institūcijām ir jāpieliek pūles, lai atrastu taisnīgu līdzsvaru starp izmeklēšanas prasībām un apcietinātā tiesībām, un apmeklējumu absolūts aizliegums var tikt attaisnots tikai ar izņēmuma apstākļiem, par kuriem konkrētajā lietā nebija informācijas;

5) visbeidzot tiesa noraidīja argumentu, ka tik stingra ierobežojuma piemērošana bija piemērota, patiesi nepieciešama un atbilstoša, lai sasniegtu leģitīmos mērķus, kuru dēļ šāds ierobežojums varētu turpināties ilgstoši, un atzina ierobežojumu par neatbilstošu Konvencijas 8.pantam.

4. Nenoliedzami Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse turpina attīstīties, līdz ar to vislabāk meklēt savus argumentus jaunākajā tiesas praksē, ar ko var iepazīties HUDOC datubāzē⁴, meklēšanā izmantojot atslēgvārdus un konkrēto Konvencijas pantu, kas konkrētajā situācijā aizskarts. Lai palīdzētu sagatavoties izspēlei, Tiesībsarga birojs ir sagatavojis avotus, ko izmantot pozīcijas veidošanā. Tomēr vēlams meklēt arī citu tiesas praksi un tiesību doktrīnas atziņas, lai stiprinātu savu argumentāciju.
5. Izvēloties argumentus pozīcijai, vienmēr jācenšas izvērtēt, vai argumenti nav savstarpēji pretrunīgi. Kā jau izspēlei sagatavotajā video norādīja Latvijas pārstāve Eiropas Cilvēktiesību tiesā Kristīne Līce: “ļunākais, kas var notikt atbildētāja pārstāvības pozīcijā, ir arguments, kas nāk atbildētājam par ļaunu”.
6. Līdzīgi – ja vēlies izmantot argumentu, taču zini, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa kādā spriedumā ir nonākusi pie pretējām atziņām, neaizmirst arī rakstveidā pamatot, kādēļ šajās lietās faktiskie apstākļi ir atšķirīgi un kādēļ atšķirīgam būtu jābūt to juridiskajam novērtējumam.
7. Lai cik arī oriģināli būtu izvēlētie argumenti, tos vienmēr būs vieglāk pamatot, ja atsaucēs norādīsi tiesību zinātnieku atziņas vai tiesas spriedumus, no kuriem esi iedvesmojies. Vērtētāji mēdz pārbaudīt, vai pieminētajos avotos patiešām ir paustas dalībnieku norādītās atziņas. Atsauču noformēšanā ieteicams izmantot žurnāla „Jurista Vārds” sniegtās vadlīnijas rakstu autoriem (http://www.lv.lv/wwwraksti/JV/JV_ATSAUCES.PDF).
8. Zini lietu faktiskos apstākļus tiesas spriedumiem, uz ko atsaucies savā argumentācijā. Neatliec iepazīšanos ar visu spriedumu saturu uz pēdējo vakaru pirms izspēles mutvārdu daļas un nebrīnies, ja tiesnesis Tev tos pārjautās.
9. Atceries, ka lapaspušu limits rakstiskajai daļai ir jāievēro. Koncentrējies uz būtiskākajiem argumentiem, un padomā, kuru teksta sadaļu ir vērts saīsināt. Piemēram, ja tas ir iespējams, pārstāsti sprieduma būtību, nevis pārraksti garus

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu datubāze pieejama:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng#f%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22%5D>.

citātus no sprieduma teksta. Atceries, ka vērtētāju uzmanība ir jāprot noturēt arī rakstiskajā pozīcijā.

10. Centies noteikt skaidru laika rāmi rakstiskās daļas sagatavošanai. Deleģē uzdevumus komandas biedru starpā, taču noteikti esi lietas kursā arī par pārējo pozīcijas daļu sagatavošanu. Neaizmirsti, ka laiku prasīs arī darba noformēšana, un neatliec to uz pēdējo vakaru pirms darba iesniegšanas termiņa.
11. Atceries, ka pirmā lieta, ko lasīs vērtētājs, būs kopsavilkumā izvirzītās tēzes. Padomā, kā visveiksmīgāk nodot savu vēstījumu, vienlaikus iekļaujoties *twitter* zīmju limitā. Vienai tēzei nevajadzētu būt garākai par pārīs teikumiem.
12. Lietas būtisko faktu izklāsta sadaļā nepārraksti visu kāzusa saturu. Norādi tikai būtiskākos faktus, un izvirzi mērķi iekļauties vienā lapaspusē.
13. Ja arī ir pietrūcis laika sagatavot rakstisko pozīciju tādā kvalitātē, kā esi vēlējies, tik un tā iesniedz darbu. Tev vēl ir iespēja atspēlēties mutvārdu daļā.

Ieteikumi dalībniekiem gatavojoties mutvārdu daļai

14. Lai uzlabotu savas izredzes uzvarēt tiesas procesa izspēlē, atrodi komandas treneri (praktizējošu juristu vai tiesību pasniedzēju), kurš būtu gatavs uzraudzīt komandas darbu un dot ieteikumus sagatavošanās procesā.
15. Pirms rakstveida daļas pabeigšanas sāc kopīgi gatavot mutvārdu argumentus ar saviem komandas biedriem. Pieaicini citus praktizējošus juristus, mācībspēkus, studentus, kas varētu iejusties tiesnešu lomā un simulēt tiesas procesa izspēles norisi. Jo bargāki tiesneši un skarbāki treniņa apstākļi, jo vieglāk klāsies pašā izspēlē. Turklāt no malas pozīciju vājās puses vienmēr ir redzamas labāk.
16. Pievērs uzmanību treniņos uzdotajiem jautājumiem un vēlāk tos papildus izpēti. Atbildes pastiprini ar tiesu praksi un tiesību zinātnieku atziņām.
17. Rūpīgi iepazīsties ar tiesas procesa izspēles noteikumiem un seko tiem līdz arī mutvārdu treniņos.
18. Uzlabo savu komandas biedru mutvārdu sniegumu. Komanda ir tik stipra, cik stiprs ir tās vājākais punkts. Jo vairāk vērtēsi citus, jo labāk sapratīsi, ko tiesneši sagaida no Tevis pašā mutvārdu daļā.
19. Veic videoierakstu ar savu un komandas biedru runām. Analizējiet to un nebaidieties būt kritiski pret savu sniegumu.
20. Piecelies kājās, kad tiesas sastāvs ienāk telpā vai kad tiesa Tevi uzrunā.
21. Uzrunājot tiesu lieto pieklājības frāzes, piemēram, “Augsti godātā tiesa!”
22. Sākot runu, iepazīstini tiesu ar sevi un komandas biedriem. Sāc runu spēcīgi un ar īsiem teikumiem. Dod tiesai īsu ieskatu par to, ko runāsi un cik ilgs laiks Tev būs nepieciešams.
23. Runā pieklājīgi un vienkāršiem teikumiem. Runā rāmi un zemā tonī. Neaizraujies ar sarežģītām frāzēm vai latīņu izteicieniem. Var iekļaut kādu citātu, bet ar to nevajag pārspīlēt.

24. Uzturi acu kontaktu ar tiesu. Tava uzstāšanās ir kā saruna ar tiesu, nevis referāts no kanceles.
25. Nelieto pārspīlētus izteikumus kā “acīmredzami”, “viennozīmīgi” u.c.
26. Ja redzi, ka tiesnesis vēlas Tev uzdot jautājumu, uzreiz pārtrauc runu un dod tiesnesim vārdu. Ļauj tiesnesim pabeigt jautājumu un tikai tad atbildi. Neizrādi dusmas vai aizvainojumu par to, ka tiesnesis Tev uzdod jautājumu. Jautājumi ir neizbēgama izspēles sastāvdaļa.
27. Centies tieši atbildēt uz tiesneša jautājumu. Ja nesaprati jautājumu, lūdz tiesnesim to pārfrāzēt, bet izvairies no liekām frāzēm, kas neatbild uz tiesneša jautājumu. Atbildi uz tiesneša jautājumiem, sākot ar “jā” vai “nē”. Kad iespējams, dod pamatojumu savai atbildei ar diviem vai trim piemēriem. Ja tiesnesis piemin kādu gadījumu, kas nonāk pretrunā ar Tavu argumentu, tad izskaidro, kādēļ tiesnesim ir taisnība un tad pievieno “bet” palīgteikumu.
28. Neatkārto tiesneša jautājumu, bet uzreiz atbildi uz to. Nesaki, ka uz to atbildēsi vēlāk, un nesaki, ka nezini atbildi (ja pastāv tāda iespēja). Nemeklē atbildes zāles griestos un neveido garu pauzi pēc tam, kad esi atbildējis jautājumu.
29. Saglabā draudzīgu sejas izteiksmi. Protams, drīksti pasmaidīt, ja moments ir tam piemērots. Izvairies no iestudētiem jokiem, taču spontāns humors ir pieņemams. Ar rokām neveic nervozus žestus (nеспēlējies ar pildspalvu).
30. Nekādā gadījumā nelasi savu runu! Tas atstāj ļoti sliktu iespaidu, un tiesai būs grūti noturēt uzmanību. Drīksti uz vienas lapas sagatavot svarīgākos pieturas punktus un lietu nosaukumus.
31. Izcili pārvaldi kāzusa faktus!
32. Labs veids kā uzstāties atbildētājam, ir akcentējot pieteicēja vājās pozīcijas vietas un atsaucoties uz tiem punktiem, kuriem pieteicēja runā nepiekrīti. Nekad neaizvaino pretinieku pārstāvi un neakcentē maznozīmīgas kļūdas.
33. Izvairies no gariem uzskaitījumiem vai citātiem.
34. Neatsaucies uz lietām, kuru faktus Tu nezini.
35. Nerunā un esi pieklājīgs, kamēr runā cits izspēles dalībnieks. Netraucē arī savam komandas biedram izteikties, taču seko līdzi, lai nepieciešamības gadījumā vari palīdzēt komandas biedram atbildēt uz kādu jautājumu.
36. Dzer ūdeni pirms stājies tiesas priekšā. Uztraukums var izraisīt slāpes.
37. Kamēr uzstājas otra komanda, piezīmēs gatavo jautājumus, ko uzdot. Tomēr atceries, ka ar jautājumiem vari ne tikai samulsināt otru pusi, bet arī tai palīdzēt pastiprināt kādu iepriekš līdz galam neizskaidrotu argumentu. Esi pieklājīgs, uzdodot jautājumus otrai pusei.
38. Respektē laika limitu. Ja ir palicis, kas svarīgs nepateikts, lūdz atļauju tiesnesim piešķirt papildu minūti vai divas, lai pabeigtu savu argumentu. Jau treniņos gatavojies izklāstīt savus būtiskākos argumentus vienas minūtes laikā.
39. Neaizmirsti paspiest roku pretiniekiem pēc katras izspēles!
40. Atbrīvo mājās vietu kausam, ko vēlāk parādīt ģimenei un draugiem 😊